

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПРВ ОДДЕЛ

**СЛУЧАЈ СЕЛМАНИ И ДРУГИ против РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА**

(Жалба бр.67259/14)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

9 февруари 2017

Оваа пресуда ќе стане конечна под околностите утврдени во член 44 став 2 од Конвенцијата. Истата може да биде предмет на редакциски измени.

**Во случајот Селмани и други против Република
Македонија,**

Европскиот суд за човекови права (Прв совет), заседавајќи во
Совет составен од:

Ledi Bianku, *претседател*,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Kristina Pardalos,
Linos-Alexandre Sicilianos,
Robert Spano,
Armen Harutyunyan,
Pauliine Koskelo, *судии*,

и Abel Campos, *секретар на Советот*,

Заседавајќи на нејавна седница на 10 јануари 2017,

Ја донесе следната пресуда, што беше усвоена на тој датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот започна со жалба (бр.67259/14) против Република Македонија поднесена до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи („Конвенцијата“) од страна на шест македонски државјани, г-дин Насер Селмани, г-дин Тони Ангеловски, г-ѓа Билјана Дамеска, г-ѓа Фросина Факова, г-ѓа Снежана Лупевска и г-ѓа Наташа Стојановска („жалителите“), на 3 октомври 2014. Сите жалители живеат во Скопје.

2. Жалителите беа застапувани од г-дин Ф.Медарски, адвокат од Скопје. Македонската Влада („Владата“) беше застапувана од страна на нејзиниот агент, г-дин К.Богданов.

3. Жалителите се жалеа согласно член 6 од Конвенцијата за немањето на усна расправа во постапката пред Уставниот суд и, согласно член 10, во врска со нивното насилно отстранување од галеријата на Собранието од каде што известувале за собраниската седница од 24 декември 2012.

4. На 9 септември 2015 жалбата беше доставена до Владата.

ФАКТИ

I. ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

A. Случувањата во националното Собрание на 24 декември 2012

5. Жалителите биле акредитирани новинари коишто биле овластени да известуваат од националното Собрание. На 24 декември 2012 се одржувала парламентарната постапка за Законот за буџетот за 2013. Жалителите, заедно со други новинари, известувале од галеријата на Собранието, која се наоѓала над собраниската сала („салата“) каде се наоѓале пратениците во Собранието (пратениците). Расправата за одобрувањето на државниот буџет привлекла значително внимание во јавноста и медиумите, што се должело на судирот помеѓу опозициските и пратениците на владејачката партија во однос на тоа дали законската процедура е испочитувана или не. Во текот на постапката, пратениците од опозицијата се приближиле на претседателот на Собранието („претседателот“) и почнале да создаваат бучава, меѓу другото удирајќи на неговата маса. Кратко потоа, собраниското обезбедување влегло во салата. Тие го извлекле претседателот на Собранието од салата и почнале насилно да ги отстрануваат пратениците од опозицијата. Во исто време, други припадници на обезбедувањето (четири припадници, според Владата) влегле во галеријата и почнале да ги отстрануваат жалителите и други новинари. Владата изјави дека обезбедувањето им укажало на присутните во галеријата дека мора да ја напуштат од безбедносни причини. Жалителите негираа дека им биле објаснети причините за нивното отстранување. Додека некои новинари постапиле во согласност со укажувањето, жалителите одбиле да заминат, бидејќи ситуацијата во салата ескалирала и сметале дека јавноста има право да биде информирана за тоа што се случува. Меѓутоа, обезбедувањето насилно ги отстранило жалителите од галеријата.

6. Владата се произнесе дека според официјалната евиденција (од која не беше доставена копија) по тој повод првиот жалител насилно го отстранил идентификациониот беџ од еден припадник на обезбедувањето и го повредил во пределот на градите и ногата. Жалителите негираа дека повредиле било кој припадник на обезбедувањето и се

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 3
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

произнесоа дека нема изготвено официјален документ во врска со идентитетот на припадникот на обезбедувањето за кој станува збор, природата и сериозноста на повредата или наводниот напаѓач. Владата понатаму тврдеше дека на жалителите им било дозволено да ги следат настаните во собраниската сала преку пренос во живо во собраниската сала за прес-конференција и во соседната просторија. Жалителите оспорија дека имало пренос во живо додека се случувало исфрлањето на пратениците од опозицијата, со оглед дека камерите наводно биле свртени кон сидовите.

7. Во исто време, две спротивставени групи се собрале пред зградата на Собранието. Според Владата, во овие протести биле повредени неколку лица. Не беа доставени дополнителни информации.

Б. Подоцнежни настани

1. Јавна реакција на претседателот на Собранието

8. Во допис од 26 декември 2012 упатен до медиумите, претседателот на Собранието, меѓу другото, изјавил:

„Имајќи ги предвид најавите дека опозицијата нема да дозволи да биде усвоен Законот за Буџетот и дека ќе има протести и инциденти, побарав, согласно член 43 од Законот за Собранието, службата за обезбедување на Собранието да обезбеди нормална работа на седницата. Би сакал да истакнам дека собраниската служба за обезбедување ги утврдува и спроведува неопходните мерки што треба да се превземат ... имајќи го предвид фактот дека галеријата е дел од салата за пленарни седници, собраниското обезбедување донело оценка дека галеријата треба да се испразни со цел да се избегне инцидент од поширок размер.

Како претседател на Собранието, жалам што беше донесена таква мерка во однос на новинарите ...”

2. Наоди на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди („СВКПС”) при Министерството за внатрешни работи

9. На 26 декември 2012 Здружението на новинари (претставувано од неговиот претседател, првиот жалител) испратило допис до СВКПС тврдејќи дека присилното отстранување на новинарите било кршење на нивните права согласно член 10 од Конвенцијата. Во дописот новинарите

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 4
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

барале поведување на постапка против одговорните што го одобриле и спровеле нивното отстранување од галеријата.

10. Во допис од 6 јануари 2013, СВКПС ги информирал жалителите дека група на пратеници го опколила претседателот на Собранието за време на инцидентот од 24 декември 2012 и се обидела физички да му се спротивстави. Тие исто така го навредувале и му се заканувале, додека во исто време ја оштетувале техничката опрема. Заради безбедносниот ризик, претседателот на Собранието бил однесен на сигурно место. Меѓутоа, нарушувањето на редот во салата продолжило. Во такви околности, претседателот на Собранието побарал, согласно член 43 од Законот за Собранието („Законот“, види пасус 17 подолу), собраниското обезбедување да воспостави ред, со цел расправата да може да продолжи. Новинарите биле замолени да ја напуштат галеријата додека не се воспостави редот. Во дописот понатаму се наведува:

„Во галеријата имаше еден пратеник којшто беше вклучен во нарушувањето на редот во салата и други лица коишто можеа да ги попречат новинарите во извршувањето на нивните задачи.

Во меѓувреме, имаше информации дека протестите [прес обраниската зграда] може да ескалираат и дека полициските кордони може да бидат насилно пробиени. Сето тоа беше закана по безбедноста во Собранието. Од тие причини, новинарите беа замолени да ја напуштат галеријата и да продолжат да ги следат понатамошните случувања од прес центарот, во определениот простор. Поголемиот дел од новинарите ја сфатија сериозноста на ситуацијата и постапија во согласност со укажувањето. Помала група на лица во галеријата, вклучувајќи ги [жалителите], се конфронтираа со собраниското обезбедување, се оглушија на нивното укажување и пружија активен и пасивен отпор. Како резултат на тоа, еден припадник на [обезбедувањето] се здоби со повреда во пределот на ногата.”

11. СВКПС заклучил дека применетите овластувања на органите за спроведување на законот не ги надминале прифатливите граници и дека не е употребена прекумерна сила.

3. Наоди на ад хок комисијата за истрага

12. На 14 јуни 2013, претседателот на државата формирал ад хок комисија за истрага на настаните во националното Собрание од 24 декември 2012. Комисијата била составена од пет национални членови, од кои двајца биле пратеници. Во неа биле вклучени и двајца странски набљудувачи назначени од Европската унија. На 26 август 2013 комисијата изготвила експертски извештај, а релевантниот дел од истиот гласи:

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 5
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT
“V-Правни квалификации

...

5. Непостоењето на соодветни насоки за справување со такви ситуации, вклучувајќи го и непостоењето на стратегија за постапување со медиумите во криза, доведе до ситуација во која новинарите беа отстранети од собраниската галерија, со што се повредени нивните права на слобода на јавно информирање и јавноста во работата на Собранието. Собранието треба да биде особено внимателно и отворено во поглед на слободата на медиумите да известуваат и да ги применува најдобрите европски практики во оваа област ...”

В. Постапката пред Уставниот суд

13. Жалителите поднеле уставна жалба до Уставниот суд во која се жалеле на повреда на нивните права согласно член 10 од Конвенцијата. Тие изјавиле дека собраниската расправа и поврзаните настани во однос на усвојувањето на државниот буџет биле од посебен јавен интерес. Интервенцијата на собраниското обезбедување и отстранувањето на жалителите од галеријата не било ниту "законско" ниту "неопходно во едно демократско општество". Во однос на законитоста на превземените мерки, жалителите тврделе дека член 43 од Законот не може да се толкува дека овозможува присилно отстранување на новинарите од галеријата од страна на собраниското обезбедување. Во секој случај, таа одредба не била доволно прецизирана. Што се однесува до нужноста на мерките, тие аргументирале дека во критичното време се наоѓале во галеријата и немале контакт со претседателот на Собранието или со пратениците. Според тоа, тие ниту придонеле ниту можеле да придонесат за нарушувањето на редот во салата. Покрај тоа, тие ги оспориле аргументите на СВКПС дека имало неовластени лица во галеријата и дека протестите пред собраниската зграда го оправдувале нивното присилно отстранување (види став 10 погоре). Тие побарале од судот да одржи јавна расправа во согласност со член 55 од Деловникот на Уставниот суд (види став 24 подолу) и да утврди повреда на членот 16 од Уставот (види став 16 подолу) и членот 10 од Конвенцијата.

14. На седницата одржана на 16 април 2014 во отсуство на странките, Уставниот суд ја одбил жалбата на жалителите. Релевантните делови од одлуката гласат:

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 6
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

“Врз основа на доказите што беа приложени кон уставната жалба и одговорот добиен од Собранието на Република Македонија, Судот ја утврди следната фактичка состојба:

...

(За собраниската седница) постоел голем интерес од страна на јавноста и медиумите со оглед на значењето на Буџетот и поради фактот што во деновите пред одржувањето на седницата, поточно во текот на месец ноември и декември, се воделе повеќедневни, интензивни, на моменти и тензични расправи на пратениците од парламентарното мнозинство и од опозицијата по предлог Буџетот...

На 24 декември 2012 година...пред отпочнувањето на собраниската пленарна седница, во салата дошло до нарушување на редот од страна на група пратеници кои започнале да ја уништуваат техничката опрема во салата, ја блокирале собраниската говорница, го опколиле претседателот на Собранието попречувајќи го во извршувањето на функцијата. Опколувањето и физичкото посегнување кон претседателот било проследено со навреди и закани.

Заради закани по безбедноста, претседателот на Собранието од страна на обезбедувањето бил изнесен од салата, но инцидентите во салата продолжиле.

Врз основа на член 43 од Законот за Собранието, претседалеот на Собранието им наредил на полициските службеници задолжени за безбедноста во Собранието да воспостават ред во собраниската сала и да создадат услови за отпочнување на седницата. Собраниското обезбедување проценило дека е потребно галеријата да се испразни, заради безбедност на присутните во галеријата и оние кои се наоѓале во салата.

Сите притусни во галеријата, меѓу кои се наоѓале и подносителите на барањето, биле замолени од обезбедувањето да ја напуштат галеријата од безбедносни причини и случувањата да ги следат од прес центарот.

Најголем дел од новинарите постапиле по укажувањето, а помал дел од присутните меѓу кои и подносителите на барањето започнале да се конфронтираат со собраниското обезбедување, се оглушиле на наредбите на полициските службеници и пружиле активен и пасивен отпор при што еден од полициските службеници бил повреден во пределот на ногата.

Подносителите на барањето заедно со останатите претставници на средствата за јавно информирање, откако биле отстранети од галеријата, останале внатре во Собранието и од другите простории (прес центарот, холот непосредно до галеријата) можеле да го следат преносот во живо од седницата.

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 7
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

Истовремено надвор од Собранието се одржувале собири на све спротивставени групи при што неколку лица биле повредени.

Собраниската седница на 24 декември 2012 година била јавна и достапна за следење. Таа одела од почеток до крај во пренос во живо на собранискиот канал на македонската радио телевизија и преку веб стриминг на собраниската интернет страница. По завршувањето на седницата видео запис од истата бил прикачен и достапен за сите посетители на интернет страницата на Собранието...

...

Од наведените одредби од Законот за Собранието [види став 17 подолу] и Деловникот на Собранието [види став 23 подолу] ... произлегува дека за одржувањето на редот на седниците се грижи претседателот на Собранието, кој за повреда на редот на седницата може да превземе повеќе мерки (опомена, одземање на збор на пратеник, отстранување на пратеникот од седницата). Одредбите за одржување на редот на седницата на Собранието се однесуваат на сите учесници на седницата.

Според оценката на Судот, дејствието на отстранување на новинарите од галеријата на собраниската сала претставува попречување на правото на новинарите непречено да ја обавуваат својата дејност и да ја информираат јавноста за настан кој е од несомнено големо значење за граѓаните на Република Македонија – случувањата во Собранието во врска со донесување на Буџетот за 2013 година и за кој јавноста имала голем интерес да го следи и да биде известувана.

...

Правниот основ за примената на оспорената мерка е членот 43 од Законот за Собранието кој определува кој е задолжен за одржување на редот во зградата на Собранието – посебна собраниска служба за обезбедување и кој го овластува претседателот на Собранието да одлучува и да донесува мерки за одговорноста за нарушување на редот во Собранието од страна на пратениците и други надворешни лица кои учествуваат во работата на Собранието.

При оценката на неопходноста на мерката ... мора да се тргне од конкретните околности на случајот, односно случувањата внатре во зградата на Собранието, односно во салата за седници, како и немирите и нарушувањата на редот што се одвивале пред зградата на Собранието. Имено, мора да се има предвид тензиичната атмосфера во собраниската сала што практично оневозможувала редовен и нормален почеток и тек на седницата. Во таа смисла, посебно треба да се земе во предвид фактот ... претседателот на Собранието бил нападат од поголема група на пратеници и веднаш бил изнесен од обезбедувањето од салата.

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 8
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

Настанала ситуација со цела низа инциденти, кршење на инвентар, кој кулминирал со фрлање предмети низ салата и во правец на галеријата. Во така настанати околности, собраниското обезбедување проценило, а во интерес на заштита на новинарите присутни во галеријата, да постапи на начин што истите ќе ги упати на побезбедно место во кое нивните животи не би биле загрозувани. Ваквата проценка не би требало да се става во корелација со загарантираното право на новинарите да се присутни на собраниските седници и да известуваат за настаните чии непосредни сведоци се и самите тие. Впрочем, присутните новинари, повеќето од нив и истиот ден, ги доставија и објавија своите извештаи во вечерните изданија на своите медиуми, што укажува дека не може да стане збор за повреда на слободата на изразување на присутните новинари.

Ваквата постапка на безбедносните органи е вообичаен начин на постапување во вакви и слични ситуации кога станува збор за загрозување, односно гарантирање на безбедноста на претставниците на средствата за информирање при известување од кризни подрачја, демонстрации и други потенцијално опасни настани...

Самиот факт што новинарите уште од изутрината на 24 декември 2012 година биле присутни во Собранието како и пред зградата на Собранието и известувале за случувањата, укажува дека и покрај најавите и очекувањата дека расправата за донесувањето на Буџетот ќе се одвива во тензична атмосфера, на новинарите им бил овозможен пристап во зградата на Собранието и во галеријата со цел да ја извршуваат нивната задача и да ја информираат јавноста за текот на седницата. Значи, не постоела однапред намера новинарите да бидат попречени и оневозможени во известувањето за седницата. По напуштањето на галеријата, подносителите на барањето и другите претставници на медиумите имале можност да останат во другите простории во зградата – во прес центарот на Собранието ... од каде што можеле да го следат во живо преносот од седницата на собраниската интернет страница и на собранискиот канал на МРТ.

... Физичкото отстранување на новинарите од галеријата кое го налагала конкретната ситуација на ескалација на хаосот и безредието во салата имало за цел истите да ги заштити и да обезбеди ред во салата, а не да ги оневозможи во вршењето на нивната дејност – информирање на јавноста и да им ја ограничи слободата на изразување.”

15. Во издвоеното мислење, судијата Н.Г.Д. од Уставниот суд меѓу другото го наведува следното:

“... Моето издвоено мислење се однесува првенствено на неможноста објективно да се произнесам за предметот ...

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 9
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

информациите, фактите и доказите кои ги имаше Судот од писмена природа сметам дека беа недоволни ...

Донесената Одлука [на Уставниот суд] сама по себе е контрадикторна во своите наводи, од причина што ... констатира дека отстранувањето на новинарите претставува ограничување на правото на новинарите непречено да ја обавуваат својата дејност и да ја информираат јавноста за настан од несомнено значење за јавноста, но заклучува дека интервенцијата била оправдана ... без притоа да постои цврста фактичка состојба која би го поткрепила тој став.

...

Сметам дека беше од круцијална важност Уставниот суд при одлучувањето да ја расчисти и разјасни оправданоста на проценката како и причината заради која е решено дека новинарите мораат да бидат отстранети од галеријата...

Со цел утврдување на фактичката состојба и остварување на вредносна проценка за неопходноста на нивното отстранување ... потребно беше да се расчисти која била причината собраниското обезбедување да реши да ги отстрани новинарите од галеријата, и покрај очебијниот факт дека сите инциденти и безредието во собранискиот партер физички биле јасно изолирани и оддалечени од неа. Апсурдно е тврдењето дека тоа е сторено за 'безбедност на новинарите', кога очебиен факт е дека тие седеле на своите места и биле крајно пасивни; со никакво дејствие не учествувале во настаните, туку само набљудувале ... Факт е и дека новинарите не придонеле за конфликтната ситуација на ниту еден начин (тоа не го негира ниту дописот од Собранието), не го нарушиле редот во зградата на Собранието, немале непосреден допир со претседателот на Собранието или со пратениците, ниту пак со настаните надвор од зградата на Собранието ... Исто така, евидентно е дека ниту новинарите чувствувале опасност за својот интегритет, па затоа ниту барале ниту очекувале заштита."

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ПРАВО

A. Устав од 1991

16. Релевантните одредби од Уставот гласат:

ОСНОВНИ СЛОБОДИ И ПРАВА НА ЧОВЕКОТ И ГРАЃАНИНОТ

1. Граѓански и политички слободи и права

...

Член 16

“Се гарантира слободата на уверувањето, совеста,, мислата и јавното изразување на мислата.

Се гарантира слободата на говорот, јавниот настап, јавното информирање и слободното основање на институции за јавно информирање.

Се гарантира слободниот пристап кон информациите, слободата на примање и пренесување на информации.

Се гарантира правото на одговор во средствата за јавно информирање.

Се гарантира правото на исправка во средствата за јавно информирање.

Се гарантира правото на заштита на изворот на информацијата во средствата за јавно информирање.

Цензурата е забранета.”

Член 110 став 3

“Уставниот суд на Република Македонија ...

(3) ги штити слободите и правата на човекот и граѓанинот што се однесуваат на слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата, политичкото здружување и дејствување и забраната на дискриминација на граѓаните по основ на пол, раса, верска, национална, социјална и политичка припадност ...”

Б. Закон за Собранието (Службен весник бр.104/2009)

17. Член 43 од Законот за Собранието гласи:

“XIII. Одржување на редот во Собранието

(1) Одржувањето на редот во зградата на Собранието и во просториите во кои работи Собранието го обезбедува посебна служба. Лицата од посебната служба за одржување на редот во зградата на Собранието на истакнато место на облеката носат обележје на Собранието на Република Македонија.

(2) Овластените службени лица на органите на државната управа не можат без одобрение на претседателот на Собранието да имаат пристап во просториите од ставот (1) на овој член, ниту да превземаат мерки спрема пратениците, работниците во Службата и спрема други граѓани.

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 11
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

(3) Носење оружје во зградата на Собранието не е дозволено, освен за лицата овластени за одржување на редот во зградата на Собранието.

(4) За одговорноста за нарушување на редот во Собранието од страна на пратениците и надворешни лица кои учествуваат во работата на Собранието одлучува и донесува мерки претседателот на Собранието по претходна консултација со потпретседателите и координаторите на пратеничките групи...”

В. Законот за облигациони односи од 2001

18. Во член 142 од Законот за облигациони односи се утврдени општите правила за материјална и нематеријална штета. Член 189 го предвидува правото на справедлив паричен надоместок за нематеријална штета во случај на повреда на човековите права и слободи.

Г. Закон за управни спорови

19. Според член 56 од Законот за управни спорови, секој кој тврди дека службено лице превземало дејствие со кое биле повредени неговите човекови права и слободи може да побара заштита согласно постапката предвидена во Законот, освен ако таква заштита не е обезбедена од некоја друга судска инстанца.

20. Член 58(1) предвидува дека може да се поднесе барање за заштита на човековите права и слободи согласно Законот додека трае дејствието.

21. Според член 62, ако барањето е основано, Управниот суд ќе го забрани натамошното вршење на дејствието. Тој исто така ќе утврди која друга мерка треба да се превземе за да се воспостави повторно законитоста.

22. Против одлуката на Управниот суд може да се поднесе жалба пред Уставниот суд (член 63).

Д. Деловник на Собранието (Службен весник бр.91/2008, 119/2010 и 23/2013)

23. Релевантните одредби од Деловникот гласат:

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 12
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

Член 91 став 1

„За одржување на редот на седницата се грижи претседателот на Собранието.“

Член 93

“Претседателот на Собранието го отстранува пратеникот од седницата, кога и покрај опомената, односно одземањето на збор го нарушува редот на седницата или употребува изрази со кои се нарушува достоинството на Собранието.

Пратеникот кој е отстранет од седницата, должен е веднаш да ја напушти салата во која се одржува седницата.

Ако претседателот на Собранието не може да го одржи редот на седницата, ќе одреди краток прекин на седницата.“

Член 94

„Одредбите за одржување на редот на седницата на Собранието се однесуваат на сите учесници на седницата.“

Член 225

„Собранието обезбедува информирање на јавноста за работата на Собранието ...“

Член 227

„Претставниците на средствата за јавно информирање, во согласност со прописите за внатрешниот ред на Собранието, можат да присуствуваат на седниците на Собранието и на седниците на работните тела заради известување на јавноста за нивната работа.“

Член 228

„На претставниците на средствата за јавно информирање им се ставаат на располагање актите што ги разгледува и донесува Собранието, информативните и документационите материјали за прашањата што се разгледуваат во Собранието и во работните тела ... освен ако Собранието, односно работното тело одлучило одделно прашање да се разгледува без присуство на претставниците на средствата за јавно информирање.“

Член 229

„Начинот на остварување на правата, должностите и одговорноста на претставниците на средствата за јавно информирање во Собранието, се уредува со акт што го донесува претседателот на Собранието.“

Г. Деловник на Уставниот суд

24. Релевантните одредби од Деловникот на Уставниот суд гласат:

Article 55

„За заштита на слободите и правата Уставниот суд одлучува, по правило, врз основа на одржана јавна расправа.

На јавната расправа се покануваат учесниците во постапката и народниот правобранител, а по потреба можат да се повикаат и други лица, органи или организации.

Јавната расправа може да се одржи и ако некој од учесниците во постапката или народниот правобранител не присуствуваат, доколку се уредно поканети.”

Член 82

„Со одлука со која Уставниот суд одлучува за заштита на слободите и правата од член 110 алинеја 3 на Уставот, Уставниот суд ќе го определи начинот на отстранувањето на последиците од примената на поединечниот акт или дејство со кои тие права и слободи биле повредени.”

Член 84 став 1

„Јавноста во работата на Уставниот суд се обезбедува ... тсо присуство на учесниците во постапката, други лица, органи и организации и претставници на средствата за јавно информирање ...”

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 6 СТАВ 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

25. Жалителите се жалеа согласно членот 6 став 1 од Конвенцијата за неодржувањето на усна расправа во постапката пред Уставниот суд. Оваа одредба гласи:

„При утврдувањето на граѓанските права и обврски ... секој има право на фер и јавно судење ... од страна на ... трибунал ...”

A. Допуштеност

1. Применливост на членот 6 став 1 од Конвенцијата

26. Владата се произнесе дека „нема приговори во однос на применливоста на членот 6 став 1 од Конвенцијата во поглед на постапката пред Уставниот суд.“

27. И покрај тоа што Владата не поднесе приговор според овој основ, Судот смета дека е неопходно да го адресира прашањето за применливоста на членот 6 од Конвенцијата бидејќи се однесува на неговата надлежност *ratione materiae*. Судот смета дека член 16 став 3 од Уставот ја гарантира слободата на примање и пренесување информации (види § 16 погоре). Слободата на медиумите да известуваат за собраниската седница е утврдена со Деловникот за работа на Собранието (види § 23 погоре). Гореспоменатото е доволно за Судот да заклучи дека домашното право го признава правото на акредитирани новинари да известуваат од Собранието. Известувањето од собраниската галерија било неопходно за жалителите како акредитирани новинари да ја вршат својата професија и да ја информираат јавноста за неговата работа. Уставниот суд, кој одлучил по уставната жалба на жалителите, изгледа дека го имал истиот став. Во такви околности, Судот смета дека правото на известување од собраниската галерија, кое спаѓа во рамките на слободата на изразување на жалителите, е „граѓанското право“ во смисла на членот 6 став 1 од Конвенцијата (види слично *Shapovalov v. Ukraine*, бр.45835/05, § 49, 31 јули 2012; *RTBF v. Belgium*, бр.50084/06, § 65, ECHR 2011 (извадоци); и *Kenedi v. Hungary*, бр.31475/05, § 33, 26 мај 2009).

2. Непостоење на значителна штета

28. Владата тврдеше дека жалителите не претрпеле значителна штета како резултат на неодржувањето на усна и јавна расправа пред Уставниот суд. Усната расправа немало да придонесе за утврдување на нова или поинаква фактичка состојба. Релевантните факти во однос на отстранувањето на жалителите од собраниската галерија биле неспорни помеѓу странките и можеле да се утврдат врз основа на писмените докази приложени кон уставната жалба на жалителите.

29. Жалителите го оспорија приговорот на Владата.

30. Судот смета дека овој приговор навлегува во сржта на жалбените наводи според овој основ. Од тие причини посоодветно би се разгледал во делот за основаноста.

3. Заклучок

31. Судот заклучи дека не е утврден друг основ за прогласување на жалбата за недопуштена во овој дел. Понатаму, жалбата не е очигледно неоснована во смисла на член 35 став 3 (а) од Конвенцијата. Од тие причини, мора да се прогласи за допуштена.

Б. Основаност

1. Поднесоци на страните

(а) Жалителите

32. Жалителите наведоа дека во сегашниот случај Уставниот суд не бил повикан да решава само за правните прашања. Имало неколку спорни фактички прашања, за кои било потребно да се одржи усна и јавна расправа во присуство на жалителите и нивните застапници. Прашањата се однесувале на начинот на кој жалителите биле отстранети од собраниската галерија, особено дали причините за нивното отстранување им биле објаснети, кој го одобрил постапувањето на припадниците на обезбедувањето, степенот на сила што тие го примениле и дали во инцидентот бил повреден некој припадник на обезбедувањето. Другите спорни фактички прашања се однесувале на (не)можноста на жалителите да го следат инцидентот во собраниската сала и опасноста по безбедноста што наложила, како што утврдил Уставниот суд, нивното отстранување од галеријата. Во вториот контекст, тие се повикаа на издвоеното мислење на судијата Н.Г.Д. од Уставниот суд, во кое се истакнати горенаведените елементи (види § 15 погоре). Жалителите понатаму тврдеа дека била потребна усна и јавна расправа не само за целите на утврдување на релевантните факти, туку и имајќи го предвид „исклучителниот јавен интерес“ за случајот. Одржувањето на јавна расправа ќе придонело за довербата на јавноста во спроведувањето на правдата.

(б) Владата

33. Владата се повика на посебната положба на Уставниот суд и сметаше дека тој не е ниту редовен суд ниту суд што

утврдува фактичка состојба. Седницата во поглед на одделните уставни жалби главно опфаќала правни прашања а не утврдување на фактичка состојба, освен ако не се спорни помеѓу страните.

34. Владата посочи дека член 55 од Деловникот на Уставниот суд не ги наведува случаите во кои се бара од судот да одржи јавна и усна расправа (види § 24 погоре). Според тоа, имал дискреционо право да одлучи дали била потребна усна расправа за утврдување на спорните факти. Од 2001 година Уставниот суд имал одржано само четири усни расправи во постапките во поглед на одделни уставни жалби.

35. Во конкретниот случај, Уставниот суд ја засновал својата одлука на писмените поднесоци и документи доставени од жалителите и од Собранието, што тој ги оценил како доволни за утврдување на релевантните факти. За страните не било спорно дека жалителите биле отстранети од галеријата. Главното прашање што требало да се реши било од правна природа, имено дали таквото отстранување претставувало повреда на правото на жалителите на слобода на изразување. Од тие причини, со оглед дека страните само ќе го повтореле она што веќе го имале наведено во своите писмени поднесоци, одржувањето на расправа во спорната постапка немало да придонесе за правичноста ниту да послужи за некои корисни цели. Напротив, тоа само ќе ја одолжело постапката и со тоа ќе било во спротивност со принципите за економичност и ефикасност. Конечно, страните не биле спречени да поднесат докази и да ги изложат своите аргументи.

2. Оценка на Судот

36. Судот прво оцени дека и Владата и жалителите во нивните опсервации упатуваат на прашањето по однос на неодржувањето на усна и јавна расправа. Сепак, не било дискутирано за тоа дека јавноста била исклучена од расправата од 16 април 2014 година кога Уставниот суд ја донел одлуката по жалбата на жалителите. Според тоа, Судот ќе го испита случајот како прашање за неодржување на усна расправа, како што беше доставено до страните (види Миткова против поранешна Југословенска Република Македонија, бр.48386/09, § 55, 15 октомври 2015).

37. Судот нагласува дека во постапка пред суд од прва и единствена инстанца, правото на „јавна расправа“ повлекува

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 17
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

право на „усна расправа“ според членот 6 став 1, освен доколку постојат исклучителни околности кои го оправдуваат неодржувањето на таква расправа (види *Göç v. Turkey* [GC], бр.36590/97, § 47, ECHR 2002 V).

38. Судот смета дека член 55 од Деловникот на Уставниот суд (види § 24 погоре) предвидува, по правило, индивидуалните уставни жалби поднесени врз основа на член 110 § 3 од Уставот да се решаваат на јавна расправа во присуство на страните (контраст *Juričić v. Croatia*, бр.58222/09, §§ 25 и 80, 26 јули 2011 година). Владата тврдеше дека дискреционо право е на судот да одлучи дали да се одржи усна расправа. Неодржувањето на усна расправа во конкретниот случај било оправдано со посебната улога на Уставниот суд и на специфичната природа на оспорената постапка, која вклучувала исклучиво правни прашања. Таа не се однесувала на било какво прашање во однос на фактите што биле спорни помеѓу страните (види § 33-35 погоре).

39. Треба да се напомене дека случајот на жалителите бил разгледан само пред Уставниот суд, кој делувал како суд од прва и единствена инстанца. Ниту еден друг судски орган не го разгледал случајот пред Уставниот суд (види, обратно, *Siegl v. Austria* (одлука), бр.36075/97, 8 февруари 2000,..... *Breierova and Others v. Czech Republic* (одлука), бр.57321/00, 8 октомври 2002; *Weh and Weh v. Austria* (одлука), бр.38544/97, 4 јули 2002 и *Novotka v. Slovakia* (одлука), бр.74459/01, 8 ноември 2005). Тоа било надлежност на тој суд и тој бил единственото тело кое одлучувало за мериторноста на случајот (види *Kugler v. Austria*, бр.65631/01, § 50, 14 октомври 2010).

40. Случајот се однесува на жалбата на жалителите дека со нивното насилно отстранување од галеријата на Собранието се прекршило нивното право на слобода на изразување. Судот не смета дека станувало збор исклучиво за правни прашања, како што е наведено од страна на Владата. Напротив, заклучоците на Уставниот суд во врска со неопходноста и пропорционалноста на оспорената мерка се потпирале на фактички прашања кои било потребно судот да ги утврди. Иако отстранувањето на жалителите од галеријата на Собранието, само по себе, не е спорно помеѓу страните, одлуката на Уставниот суд се темелела на фактите кои жалителите ги оспорувале (види § 32 погоре), а кои биле релевантни за исходот на случајот. Овие прашања не биле ниту технички (види, обратно, *Siegl*, цитиран погоре) ниту

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 18
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

пак чисто правни (види, обратно, *Zippel v. Germany* (одлука), бр.30470/96, 23 октомври 1997 и *Juričić*, цитирана погоре, § 91).

41. Од тие причини, жалителите имале право на усна расправа пред Уставниот суд. Спроведувањето на правдата подобро ќе служело во случајот на жалителите давајќи им го правото да го објаснат своето лично искуство на расправата пред Уставниот суд. Според мислењето на Судот, овој фактор е со поголема тежина од аргументите за експедитивност и ефикасност на што се потпира Владата во своите наводи. Во секој случај, не била одржана усна расправа, иако жалителите изрично го побарале тоа. Покрај тоа, Уставниот суд не навел причини зошто сметал дека не била потребна расправа (види *Kugler*, цитиран погоре, § 52).

42. Со оглед на горенаведеното, Судот го отфрла прелиминарниот приговор на Владата и смета дека не постоеле исклучителни околности со кои може да се оправда неодржувањето на усна расправа.

43. Според тоа, постои повреда на член 6 став 1 од Конвенцијата во врска со неодржувањето на усна расправа во постапката пред Уставниот суд.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 10 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

37. Жалителите се жалеа дека дека нивното отстранување од собраниската галерија претставувало повреда на нивните права согласно член 10 од Конвенцијата. Оваа одредба, според релеватноста, гласи:

„1. Секој човек има право на слобода на изразувањето. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите...

2. Остварувањето на овие слободи, коешто вклучува обврски и одговорности, може да биде под одредени формалности, услови, ограничувања и санкции предвидени со закон, кои во едно демократско општество претставуваат мерки неопходни за државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштитата на редот и спречувањето на нереди и злосторства, заштитата на здравјето или моралот, угледот или правата на другите, за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.”

A. Допуштеност

1. Статусот на „жртва“ на жалителите

(а) Поднесоци на страните

38. Владата се произнесе дека констатацијата на ад хок комисијата за истрага, чии членови биле независни од оние кои биле вклучени во инцидентот од 24 декември 2002, претставувала соодветен и доволен надомест на жалителите (види став 12 погоре). Според тоа, тие го изгубиле статусот на „жртва“ во однос на жалбените наводи според овој основ.

39. Жалителите ги оспорија аргументите на Владата. Комисијата за истрага не била државен орган, туку ад хок експертска комисија. Фактот дека таа утврдила повреда на нивното право на слобода на изразување не можело да се смета за потврда од страна на државните органи. Покрај тоа, националните власти не превземале никакви мерки за отстранување на наводната повреда.

(б) Оценка на Судот

40. Како што Судот во повеќе случаи има оценето, одлука или мерка во корист на жалителот во принцип не е доволно за да тој или таа го изгуби статусот на „жртва“ за целите на член 34 од Конвенцијата освен ако националните власти не потврдиле, експлицитно или суштински, а потоа доделиле и надомест на за повредата на Конвенцијата. Во однос на надоместот на штетата што е соодветен и доволен за да се компензира повредата на право согласно Конвенцијата на национално ниво, Судот генерално е на мислење дека тоа зависи од сите околности на случајот, особено имајќи ја предвид природата на конкретната повреда на Конвенцијата (види *Gäfgen v. Germany* [GC], бр.22978/05, § § 115 и 116, ECHR 2010).

41. Во конкретниот случај Судот нотира дека по конкретните случувања, претседателот на државата формирал комисија за истрага, како ад хок тело, составена од пет национални членови (од кои двајца биле пратеници). Во работата на комисијата во својство на набљудувачи учествувале и двајца странски државјани назначени од страна на ЕУ. Комисијата изготвила извештај за настаните од 24 декември 2012 година во кој меѓу другото оценила дека „новинарите биле отстранети од собраниската галерија, што претставувало повреда на правото на слобода на информирање на јавноста ...“ (види став 12

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 20
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

погоре). Дури и под претпоставка дека констатацијата може да се смета за потврда, експлицитна или во суштина, од страна на државен орган, за наводна повреда на членот 10 од Конвенцијата, Судот смета дека тоа не претставува никаков надомест на штета како што тоа се бара во нејзината судска пракса (види, *mutatis mutandis*, *Constantinescu v. Romania*, бр.28871/95, § 43, ECHR 2000-VIII).

42. Како заклучок, Судот смета дека жалителите може да тврдат дека се „жртви“ во смисла на членот 34 од Конвенцијата.

2. Неисцрпување на домашните правни лекови

(а) Поднесоци на страните

43. Владата аргументираше дека жалителите не ги исцрпили сите ефективни правни лекови. Тие особено не побарале надомест на штета според општите правила за прекршоци предвидени со Законот за облигациони односи (види став 18 погоре). Покрај тоа, тие не повеле кривична постапка против непознати сторители. На крај, не ги изнеле своите жалбени наводи пред Управниот суд согласно Законот за управни спорови (види ставови 19-22 погоре).

44. Жалителите спореа дека правните лекови на кои упатува Владата се ефикасни во теорија и во практика. Барањето за надомест на штета не би имало било каков изглед за успех ако се земе предвид непостоењето на претходна потврда за повреда на нивните права според овој основ. Покрај тоа, не постоел пример на домашната судска пракса во кој граѓанските судови имале доделено отштета за повреда на правото на слобода на изразување од страна на службени лица. Слични размислувања се однесувале и на кривичниот правен лек за надомест на штета. Покрај тоа, Уставниот суд не ја отфрлил уставната жалба поради неисцрпување на правните лекови. На крај, ако биле на располагање повеќе од еден ефикасен правен лек, од жалителот се барало да искористи само еден од нив.

(б) Оценка на Судот

45. Релевантните принципи на Конвенцијата неодамна беа сумирани во пресудата на Судот во случајот *Vučković and Others* (види *Vučković and Others v. Serbia* (прелиминарен приговор) [GC], бр.17153/11 и 29 други, §§ 69-77, 25 март 2014).

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 21
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

46. Во конкретниот случај жалителите поднеле уставна жалба до Уставниот суд, кому му е доверена надлежност, согласно членот 110 став 3 од Уставот (види став 16 погоре), да одлучува по случаи што се однесуваат на слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата. Уставниот суд ја разгледал жалбата на жалителите за меритумот и ја отфрлил од причините наведени погоре (види став 14 погоре). Во претходните случаи против одговорната држава, Судот прифати дека уставната жалба треба да се смета како ефикасен лек во поглед на слободата на изразување согласно членот 10 од Конвенцијата (види *Османи и други против поранешна Југословенска Република Македонија* (одлука), бр.50841/99, 11 октомври 2001, и *Вранишковски против поранешна Југословенска Република Македонија* (одлука), бр.37973/05, 26 мај 2009). Треба да се напомене дека Владата не тврдеше дека правниот лек бил неефикасен во околностите на конкретниот случај. Меѓутоа, таа се произнесе дека жалителите наместо тоа требало да ги искористат граѓанските, кривичните и управно-правни лекови наведени погоре.

47. Судот повторува дека кога се користи еден правен лек, не е потребно користењето на друг правен лек што во суштина ја има истата цел (види *T.W. v. Malta* [GC], бр.25644/94, § 34, 29 април 1999; *Moreira Barbosa v. Portugal* (одлука), бр.65681/01, ECHR 2004-V; *Jašar v. the former Yugoslav Republic of Macedonia* (dec.), бр.69908/01, 11 април 2006; и *Jeličić v. Bosnia and Herzegovina* (dec.), бр.41183/02, 15 ноември 2005). Не беа предочени било какви аргументи што би укажале дека правните лекови посочени од Владата би придонеле кон суштинските елементи што биле недостапни преку користењето на уставната жалба според членот Article 110 став 3 од Уставот. Понатаму, тој смета дека би било прекумерно формалистички да се бара од жалителите да искористат правен лек на кој дури ни Уставниот суд не ги обврзал да го искористат (види *D.H. and Others v. the Czech Republic* [GC], бр.57325/00, §§ 117 и 118, ECHR 2007-IV).

48. Според тоа, жалбата не може да се прогласи за недопуштена заради неисцрпување на домашните правни лекови во смисла на членот 35 од Конвенцијата.

3. Заклучок

49. Судот заклучи дека жалбата на жалителите по овој основ не е очигледно неоснована во смисла на членот 35 став 3 (а) од Конвенцијата. Не е утврден ниту еден друг основ за

прогласување на жалбата за недопуштена. Од тие причини, жалбата мора да се прогласи за допуштена.

Б. Основаност

1. Поднесоци на страните

(а) Жалителите

50. Жалителите изнесоа наводи дека нивното отстранување од собраниската галерија не било „во согласност со законот“. Во врска со ова тие наведоа дека Законот за Собранието не бил предвидлив. Конкретно, член 43 од Законот ниту доделувал дискреционо право на собраниското обезбедување во врска со мерките што треба да се превземат за зачувување на редот во Собранието ниту пак му давало право да примени сила врз новинарите кои одбиле да ја напуштат галеријата. Тие понатаму изнесоа наводи дека не постоела „итна општествена потреба“ за нивно отстранување. Тие ниту биле во опасност ниту се чувствувале во опасност од ситуацијата. Тие биле отстранети од галеријата, која била физички издвоена од салата каде се случило нарушувањето на редот. Во отсуство на барање од нивна страна, припадниците на обезбедувањето немале право да ги отстранат од галеријата и да ги спречат да известуваат за собраниската седница. Таквата мерка имала застрашувачки ефект врз нивната слобода на изразување.

(б) Владата

51. Владата се произнесе дека пратениците имале долга и тензична дебата за Законот за буџетот за 2013 година пред да се случи инцидентот. Собраниската седница на која требало да се донесе Законот за Буџетот била од значителен јавен интерес. На акредитираните новинари им било дозволено да влезат во собраниската зграда и да известуваат за настаните пред и во текот на критичниот ден.

52. Што се однесува до отстранувањето на жалителите, Владата смета дека тоа морало да се гледа во контекст на напнатата атмосфера во салата и насилните и непредвидливи протести пред собраниската зграда. Иако отстранувањето на жалителите од галеријата претставувало попречување во слободата на нивното изразување, тоа било во согласност со Конвенцијата. Мерката се засновала на членот 43 од Законот за Собранието, кој му дава право на претседателот на Собранието да нареди на собраниското обезбедување да воспостави ред со

цел расправата да може да продолжи. Интервенцијата имала за цел да се обезбеди јавната безбедност, да се спречат натамошни нарушувања на редот и особено да се заштита новинарите. Таа не била применета со цел нивно спречување да известуваат за собраниската седница. Таа била неопходна со оглед на тековното нарушување на редот, што кулминирало со фрлање на предмети во салата и во правец на галеријата, како дел од салата. Проценката на безбедносниот ризик донесена во рамките на маргината на дискреција на државата налагала галеријата да се испразни за да се избегне било каква закана по физичкиот интегритет на новинарите. Жалителите одбиле да постапат по укажувањата на обезбедувањето да ја напуштат галеријата. Нивното отстранување било извршено како последно средство откако биле исцрпени други понерестриктивни мерки. Непредвидливите и брзи случувања налагале брза реакција на собраниското обезбедување. И покрај тоа што жалителите ниту придонеле ниту учествувале во инцидентите во собраниската сала, вонредните и хаотични случувања во врска со седницата во Собранието ја наложиле оспорената интервенција на собраниското обезбедување. Според ставот на Владата, фактичката основа на конкретниот случај може да се спореди со случајот *Pentikäinen v. Finland* ([GC], бр.11882/10, ECHR 2015) во кој Судот не утврди повреда на членот 10.

53. И покрај тоа што биле отстранети од галеријата на жалителите им било дозволено да останат во прес центарот што се наоѓал во просторијата веднаш до собраниската сала, од каде можеле да го следат во живо преносот од салата. Фактот дека жалителите биле преместени во друг дел на собраниската зграда немал никаков застрашувачки ефект врз нивната должност да ја информираат јавноста. Собраниската седница од 24 декември 2002 била целосно пренесувана на третиот собраниски канал на МТВ и на интернет страницата на Собранието. По седницата, на таа интернет страница била ставена снимка. Како заклучок, Владата тврдеше дека Уставниот суд ја засновал својата одлука врз релевантни и доволни причини и постигнала фер баланс помеѓу спротивставените интереси за кои станува збор.

2. *Оценка на Судот*

(а) *Постоење на попречување*

54. Постои заеднички став на страните, а Судот се согласува, дека отстранувањето на жалителите од собраниската галерија од каде известувале за собраниската седница и подоцнежните инциденти во салата претставувале „попречување“ на нивното право на слобода на изразување во смисла на член 10 став 1 од Конвенцијата.

55. Судот мора да испита дали таквото попречување било „пропишано со закон“, заради една или повеќе легитимни цели во смисла на став 2 од членот 10, и било „неопходно во едно демократско општество“.

(б) *Дали попречувањето било пропишано со закон*

56. Судот повторува дека изразот „пропишано со закон“ во член 10 став 2 не само што бара оспорената мерка да има правен основ во домашното право туку и се однесува на квалитетот на предметниот закон, кој би требало да биде достапен на засегнатото лице и предвидлив во однос на неговите ефекти (види *Rotaru v. Romania* [GC], бр.28341/95, § 52, ECHR 2000-V, и *Maestri v. Italy* [GC], бр.39748/98, § 30, ECHR 2004-I).

57. Според тоа, една норма не може да се смета за „закон“ во смисла на членот 10 став 2 освен ако не е формулирана со доволна прецизност за да му овозможи на граѓанинот да го регулира своето однесување; граѓанинот мора да може, ако е потребно со соодветен совет, да ги предвиди, до степен што е разумен во околностите, последиците што може да ги повлече одредено дејствие. Тие последици не мора да бидат предвидливи со апсолутна сигурност. Додека сигурноста е пожелна, таа може да донесе прекумерна ригидност, а законот мора да биде во можност да задржи чекор со променливите околности. Според тоа, многу закони се неизбежно формулирани со термини кои, во поголема или помала мера, се нејасни, и чиешто толкување и примена се прашање на практиката (види *Karácsony and Others v. Hungary* [GC], бр.42461/13, § 124, ECHR 2016 (извлечоци), и *Delfi AS v. Estonia* [GC], бр.64569/09, § 121, ECHR 2015).

58. Во конкретниот случај, треба да се нотира дека во својата одлука од 16 април 2014 година Уставниот суд нашол дека

отстранувањето на жалителите од собраниската галерија се засновало на членот 43 од Законот за Собранието и членовите 91-94 од Деловникот на Собранието (види став 14 погоре). Според тие одредби, претседателот на Собранието бил одговорен за одржувањето на редот за време на собраниските седници. Всушност тој наредил на специјалната служба за обезбедување на Собранието да превземе мерки за да го врати редот (види ставови 8, 14, 17 и 23 погоре). Овие одредби се примениле за сите учесници во постапката, кои, според толкувањето на Уставниот суд, ги вклучувале новинарите во галеријата.

59. Судот повторува дека првенствено националните органи, особено судовите, се тие што го толкуваат и применуваат домашното право (види, меѓу другите органи, *Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy* [GC], бр.38433/09, § 140, ECHR 2012; *Korbely v. Hungary* [GC], бр.9174/02, §§ 72-73, ECHR 2008; и *Waite and Kennedy v. Germany* [GC], бр.26083/94, § 54, ECHR 1999-I). Иако горенаведените правила не содржеле експлицитни одредби кои на обезбедувањето им давале право да ги отстранат акредитираните новинари од собраниската галерија, не е неразумно дека такво овластување било својствено за уредното функционирање на Собранието. Судот не гледа никакви индикации дека констатациите на Уставниот суд биле арбитражни или очигледно неразумни. Според тоа, тој не смета дека жалителите не можеле да предвидат, до разумна мета, дека интервенцијата на обезбедувањето може, во одредени околности, да влијае на можноста на новинарите да известуваат од галеријата.

60. Наспроти оваа заднина, Судот смета дека релевантните одредби од Законот за Собранието и собранискиот Деловник, кои биле достапни за јавноста, го исполнувале бараниот степен на прецизност и предвидливост и дека, според тоа, попречувањето било „пропишано со закон“.

(в) Дали попречувањето имало легитимна цел

61. Владата тврдеше дека попречувањето имало за цел да се обезбеди јавната безбедност, да се спречи нарушувањето на редот и да се заштитат жалителите.

62. Судот смета дека попречувањето имало за цел обезбедување на јавната безбедност и спречување на нарушување на редот.

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 26
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

63. Според тоа, централното прашање што останува да се утврди во предметниот случај е дали оспореното попречување било „неопходно во едно демократско општество“.

(г) “Неопходно во едно демократско општество”

(i) Општи принципи

64. Општите принципи во врска со неопходноста на попречувањето на слободата на изразување се сумирани во случајот *Delfi AS* (цитиран погоре, § 131) како што следува:

“(i) Слободата на изразување претставува еден од основните темели на едно демократско општество и еден од основните услови за неговиот напредок и за себеисполнувањето на секој поединец. Во согласност со став 2 од член 10, таа се однесува не само на "информации" или "идеи" кои се позитивно примени или се сметаат за ненавредливи или како прашање на индиферентност, туку и на оние што навредуваат, шокираат или вознемируваат. Такви се барањата на плурализмот, толеранцијата и слободоумието без кои не постои "демократско општество". Како што е предвидено во член 10, оваа слобода е предмет на исклучоци, кои ... треба, сепак, да се толкуваат строго, и потребата за било какви ограничувања мора убедливо да се утврди ...

(ii) Придавката "неопходно", во рамките на значењето на член 10 став 2, имплицира постоење на "итна општествена потреба". Државите-договорнички имаат одредена маргина на уважување во оценувањето дали постои таква потреба, но тоа оди рака под рака со европскиот надзор, опфаќајќи ги и законодавството и одлуките за неговата примена, дури и оние дадени од страна на независен суд. Според тоа, Судот е овластен да даде конечна одлука за тоа дали "ограничувањето" може да се усогласи со слободата на изразување заштитена со член 10.

(iii) Задачата на Судот, во вршењето на неговата надзорна надлежност, не е да го заземе местото на надлежните државни органи, туку да ги разгледа согласно член 10 одлуките кои тие ги донеле согласно нивното овластување за проценка. Ова не значи дека надзорот е ограничен на утврдување дали тужената држава го спроведува своето дискреционо право разумно, внимателно и со добра волја; она што Судот треба да го направи е да го разгледа обжаленото попречување во светлината на случајот како целина и да утврди дали тоа било "пропорционално на легитимната цел и дали причините изнесени од страна на националните власти за неговото оправдување се" релевантни и доволни "... Притоа, Судот мора да се увери дека националните власти применуваат стандарди кои се во согласност со

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 27
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

принципите содржани во член 10 и, згора на тоа, дека тие се темелат на прифатлива проценка на релевантните факти ...”

65. Судот понатаму ја нагласува суштинската функција што медиумите ја имаат во едно демократско општество. Иако тие не смеат да надминат одредени граници, нивната должност сепак е пренесуваат – на начин конзистентен со нивните обврски и одговорности – информации и идеи за сите прашања од јавен интерес (види *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], бр.21980/93, § 59, ECHR 1999-III; *De Haes and Gijssels v. Belgium*, 24 февруари 1997, § 37, *Извештаи за пресуди и одлуки 1997-I*; и *Jersild v. Denmark*, 23 септември 1994, § 31, серија А бр.298). не само што медиумите имаат задача да пренесуваат такви информации и идеи, туку и јавноста има право да ги добие (види *The Sunday Times v. the United Kingdom* (no. 1), 26 април 1979, § 65, серија А бр.30).

(ii) *Примена на општите принципи на конкретниов случај*

66. Судот забележува дека конкретниов случај се однесува на отстранувањето на жалителите од собраниската галерија, како простор определен за новинарите акредитирани да известуваат за работата на Собранието. Инцидентот се случил за време на собраниската седница на 24 декември 2012 за донесувањето на Законот за Буџет за 2013 година. Уставниот суд утврдил дека пратениците имале долга и напната дискусија пред расправата за која станува збор. Се работело за прашање од значителен јавен интерес што привлекло значително внимание на медиумите. Во исто време две спротивставени групи протестирале пред собраниската зграда (види § 14 погоре). Страните се согласија со заклучоците на судот (види § 13, 32, 58 и 59 погоре).

67. Напнатата атмосфера кулминирала со нарушување на редот во собраниската сала од страна на група на пратеници. Тие го опколиле претседателот на Собранието, удирале по неговата маса, спречиле пристап до говорницата и почнале да уништуваат техничка опрема. Во такви околности, претседателот на Собранието наложил на обезбедувањето да превземе мерки со цел да се воспостави редот и да се обезбеди нормална работа на Собранието. Во тој контекст Судот повторува дека собранијата имаат право да реагираат кога пратениците ќе се вклучат во нарушување на редот попречувајќи го нормалното функционирање на законодавниот

дом. Ова од причини што нормалната расправа во Собранието на крај служи на политичкиот и легислативниот процес, интересите на сите припадници на законодавството, овозможувајќи им да учествуваат под еднакви услови во собраниската седница, и интересите на општеството во целина (види *Karácsony and Others*, цитиран погоре, §§ 139 и 141).

68. Судот смета дека нарушувањето на редот во собраниската сала и начинот на кој органите се справиле со тоа биле прашања од легитимен јавен интерес. Од тие причини, медиумите имале задача да пренесуваат информации за настанот, а јавноста имала право да ги прими таквите информации. Во врска со ова, Судот упатува на својата судска практика во однос на круцијалната улога на медиумите во обезбедување на информации за постапувањето на органите при јавни демонстрации и спречувањето на нарушувањето на редот, што исто така се однесува и на околностите на сегашниот случај. Судот повторува дека улогата на медиумите како „кучиња-чувари“ поприма особено значење во таков контекст, бидејќи нивното присуство е гаранција дека органите може да бидат одговорни за своето однесување *vis-à-vis* демонстрантите и јавноста во целина кога станува збор за контролирање на големи собири, вклучително методите што тие ги користат за контрола или растерување на демонстрантите или за зачувување на јавниот ред. Од тие причини, секој обид за отстранување на новинарите од местото на демонстрациите мора да биде предмет на строга контрола (види *Pentikäinen*, цитиран погоре, §§ 89 и 107). Тоа се однесува дури и повеќе кога новинарите го остваруваат своето право да пренесуваат информации на јавноста за однесувањето на избраните пратеници и за начинот на кој органите се справуваат со нарушениот ред што се случува за време на собраниските седници.

69. При оценувањето дали било потребно отстранувањето на жалителите од галеријата од страна на службата за безбедност на Собранието, Судот ќе има предвид дека интересите што треба да се одмерат во конкретниот случај се јавни по природа, односно интересите на службата за обезбедување за одржување на редот во Собранието и обезбедување на јавна безбедност, како и интересите на јавноста за примање на информации за прашање од општ интерес. Тој ќе испита дали оспореното попречување, гледано во целина, било поткрепено со релевантни и доволни причини и дали било пропорционално

на саканите легитимни цели. Притоа, ќе обрне внимание на тоа дали отстранувањето на жалителите било врз основа на разумна проценка на фактите и дали жалителите биле во можност да известуваат за инцидентот во Собранието. Исто така, ќе го земе предвид и однесувањето на жалителите (види, *ibid*, цитиран погоре, §§ 94 и 95).

70. Судот ги има предвид сите околности пред и за време на предметната собраниска дебата. Во врска со тоа, упатува на „најавите“ за „протести и инциденти“ (види § 8 погоре), како и „индициите и очекувањата дека расправата за донесувањето на буџетот ќе биде тензична“ (види § 14 погоре). Меѓутоа, Судот нотира дека не се дадени информации во однос на тоа дали биле превземени некои мерки и биле направени некои подготовки како одговор на тие „најави“, „индиции и очекувања“.

71. Во однос на протестите пред зградата на Собранието, Уставниот суд само навел дека во нив "се повредени неколку лица". Не се дадени дополнителни информации во однос на природата на повредите или околностите во кои се нанесени. Судот нотира дека во дописот од 6 јануари 2013 година, СВКПС ги информирал жалителите дека "имаше информации дека протестите [пред зградата на Собранието] може да ескалираат и дека полициските кордони може да бидат насилно пробиени. Сето тоа претставувало закана по безбедноста во Собранието" (види став 10 погоре). Во отсуство на било какви дополнителни информации, Судот смета дека е тешко да се дадат било какви заклучоци во однос на фактичката основа на која е донесена таа проценка. Уште поважно, тој смета дека во одлуката од 16 април 2014 година Уставниот суд не се надоврзал на таа индиција. Тој не укажал на ниту еден факт за тоа дали и до кој степен протестите кои се случувале надвор од зградата на Собранието ќе ја загрозат безбедноста на оние во внатрешноста на зградата, вклучувајќи ги и жалителите. Во секој случај, Судот го зема соодветно предвид фактот дека жалителите биле отстранети од галеријата, а не од зградата без оглед на наводната закана за "безбедноста во Собранието" (види став 10 погоре).

72. Судот забележува дека настаните во собраниската сала (види став 74 погоре) биле предизвикани од страна на група пратеници. За време на нивното пореметување на редот жалителите биле во галеријата, која се наоѓала над салата. За разлика од СВКПС, Уставниот суд не донел фактички заклучоци

дека неовластени лица биле присутни во галеријата и "можеле да ги попречат жалителите во извршувањето на нивните задачи" (види став 10 погоре). Дури и ако тие луѓе биле навистина присутни во галеријата во критичното време, треба да се напомене дека не е дадено објаснување за тоа зошто тие не можеле да се отстранат без да се влијае негативно на работата на жалителите и другите новинари во галеријата.

73. Во текот на нарушувањето на редот во салата, жалителите биле пасивни набљудувачи кои едноставно си ја вршеле својата работа и ги следеле настаните. Владата призна дека тие ниту придонеле за ниту учествувале во нарушувањето на редот во салата (види § 59 погоре). Според тоа, тие не претставувале никаква закана за јавната безбедност, редот во салата или било што друго.

74. Не е спорно дека жалителите одбиле да ја напуштат галеријата онака како што укажало обезбедувањето. Понатаму Уставниот суд утврдил дека по тој повод една мала група на луѓе, вклучувајќи ги и жалителите, "активно и пасивно се конфронтирале" и дека како резултат на тоа припадник на безбедносните сили се здобил со повреда во пределот на ногата (види § 14 погоре). Тој заклучок се поклопувал со констатацијата на СВКПС (види § 10 погоре). Жалителите ги оспорија овие констатации (види § 6 и 13 погоре). Судот забележува дека ниту СВКПС ниту Уставниот суд не го утврдиле фактот дека припадник на безбедносните сили ангажиран во оспорената постапка се здобил со повреда во пределот на градите, како што тврдеше Владата (види § 6 погоре). Дополнително, нема информации што се предвидени во врска со природата на повредата на ногата. Исто така, се чини дека однесувањето на жалителите, како што е утврдено од страна на домашните органи, не резултирало со било какви постапки со цел утврдување на релевантните околности и припишување вина во овој поглед. Сепак, Судот смета дека треба да се спомене дека отстранувањето на жалителите од галеријата не било последица на нивното одбивање да постапат согласно укажувањата на собраниската служба за обезбедување или нивниот отпор, туку била резултат на проценката на ризикот од страна на истата служба дека натамошното присуство на жалителите во галеријата претставува закана за нивниот живот и физичкиот интегритет. Во врска со тоа, Уставниот суд утврдил дека "службата за безбедност на Собранието оценила дека, со цел да се заштити интегритетот и животот на новинарите во

галеријата, тие треба да се префрлат на побезбедно место каде што не би биле во опасност".

75. Судот забележува дека жалителите "не се чувствувале загрозени од ситуацијата" (види § 57 погоре). Иако нивната перцепција за сериозноста на ситуацијата е важна, Судот не се согласува дека мерките превземени од страна на припадниците на органите за спроведување на законот во поглед на заштита на животот и физичкиот интегритет на другите треба да зависи од барањето на наводната жртва.

76. Сепак, Судот смета дека нема индикации дека нарушувањето на редот од страна на пратениците во салата ќе ги довело во опасност животите и физичкиот интегритет на жалителите. Не се предпочени докази дека нарушувањето на редот во салата било насилно и дека било кој, во салата или на друго место, се здобил со повреда како резултат на таквото нарушување на редот. Единствениот релевантен елемент на кој се потпрел Уставниот суд во својот заклучок дека жалителите не биле безбедни бил дека "во салата се фрлале предмети, некои во правец на галеријата". Сепак, Судот забележува дека не е дадено дополнително објаснување во однос на видот и бројот на фрлените предмети и дали било кој од нив стигнал до галеријата која, како што е наведено погоре, се наоѓала над салата. Судот забележува дека СВКПС во својот допис не укажал дека се фрлале предмети во салата (види точки 9 и 10 погоре). Судот понатаму се повикува на неговиот заклучок погоре (види став 43 погоре) дека жалителите биле лишени од можноста да ги оспорат во усна расправа фактите на кои Уставниот суд ја засновал својата одлука во врска со безбедносните ризици за жалителите (види *Baka v. Hungary* [GC], бр.20261/12, § 161, ECHR 2016; *Karácsony and Others*, цитиран погоре, § 133; и *Lombardi Vallauri v. Italy*, бр.39128/05, § 46, 20 октомври 2009).

77. На крајот, Судот оценува дека странките поднеле спротивставени наводи за тоа дали жалителите биле во можност да ги следат настаните во салата по нивното отстранување од галеријата. Судот потсетува дека во пресудата Уставниот суд утврдил дека новинарите "биле во можност да ја следат во живо седницата од други простории [прес-центарот, во сала во непосредна близина на галеријата]" и дека "пленарната седница на Собранието од 24 декември 2012 година била јавна и тоа емитувана во живо собранискиот канал на

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 32
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

македонската радио телевизија и преку веб стриминг на собраниската интернет страница (види § 14 погоре). По завршувањето на седницата видео запис од истата бил прикачен и достапен за сите посетители на интернет страницата на Собранието." Иако Судот нема основ да ги доведе во прашање овие фактички наоди, тие како такви според мислењето на Судот не укажуваат дали жалителите имале ефективно можност да ја го увидат тековното предвидливо отстранување на пратениците од опозицијата од собраниската служба за обезбедување што, како што е наведено погоре (види § 75 погоре), било прашање од легитимен јавен интерес. Понатаму, отстранувањето на жалителите опфатило непосредни несакани ефекти кои моментално ги спречиле да добиваат од прва рака и директни информации врз основа на нивното лично искуство за настаните кои се одвивале во салата, а со тоа и неограничениот контекст во кој органите постапувале со нив (види обратно, *ibid*, цитиран погоре, § 101). Тоа беа важни елементи во вршењето на новинарската функција на жалителите, од која јавноста не треба да е лишена во околностите на конкретниот случај.

78. Врз основа на изнесеното, Судот смета дека Владата не успеа убедливо да докаже дека отстранувањето на жалителите од галеријата било неопходно во едно демократско општество и го исполнило условот за "итна општествена потреба". Иако причините предвидени од страна на Уставниот суд биле релевантни, тие не може да се сметаат, во дадените околности, како доволни за да се оправда отстранувањето на жалителите од галеријата.

79. Според тоа, има повреда на член 10 од Конвенцијата.

III. ПРИМЕНА НА ЧЛЕНОТ 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

80. Членот 41 од Конвенцијата предвидува:

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 33
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

„Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините протоколи, и ако внатрешното право на засегнатата Висока страна договорничка овозможува само делумно отстранување на последиците од таа повреда, Судот и дава на општетената страна, доколку е потребно, правично задоволување.”

A. Оштета

81. Жалителите побараа по 5.000 евра во поглед на нематеријална штета.

82. Владата го оспори барањето како неосновано и прекумерно. Таа понатаму тврдеше дека не постои причинско-последична врска помеѓу бараната оштета и наводните повреди.

83. Судот смета дека жалителите мора да претрпеле нематеријална штета, која не може да се надомести само со наоѓање на повреди на Конвенцијата. Одлучувајќи на правична основа, Судот на секој од жалителите му досудува 5.000 евра на име на нематеријална штета, плус било која такса која би можела да биде наплатена.

Б. Трошоци

84. Жалителите побараа и EUR 3,500 за судски трошоци, без да наведат дали овој износ се однесува за нивните адвокати во домашната постапка или пред Судот. Во однос на ова побарување не беше доставена документација во прилог.

85. Владата ги оспори ваквите побарувања како неосновани и прекумерни.

86. Согласно праксата на Судот, жалителот има право на надомест на трошоци само доколку се покаже дека истите биле навистина и нужно сторени и се разумни во квантум (види *Editions Plon v. France*, бр.58148/00, § 64, ECHR 2004-IV). Судот оцени дека жалителите не докажаа дали трошоците за адвокати се направени во домашната постапка или во постапката пред Судот. Дополнително, не доставија документација во поткрепа на нивното побарување според овој основ. Во такви околности, Судот не доделува никаков надомест.

В. Затезна камата

87. Судот смета дека затезната каматна стапка треба да се заснова на стапката за позајмица на Европската централна банка, на која треба да се додадат трипроцентни поени.

ОД ТИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ, ЕДНОГЛАСНО,

1. *Ја прогласува* жалбата за допуштена;
2. *Одлучи* да го спои со меритумот, приговорот на Владата дека жалителите не претрпеле значителна штета заради неодржувањето на усна расправа во постапката пред Уставниот суд, и го отфрли;
3. *Смета* дека има повреда на член 6 од Конвенцијата во поглед на неодржувањето на усна расправа пред Уставниот суд;
4. *Смета* дека има повреда на член 10 од Конвенцијата во поглед на отстранувањето на жалителите од собраниската галерија од страна на собраниското обезбедување;
5. *Смета*
 - (а) дека одговорната држава треба да плати на секој од жалителите, во рок од три месеци откако пресудата ќе стане конечна согласно членот 44 став 2 од Конвенцијата, по 5.000 евра (пет илјади евра), во поглед на нематеријална штета, кои треба да се конвертираат во националната валута на одговорната држава по стапка која е применлива на денот на исплатата, плус било која такса која би можела да биде наплатена на тој износ;
 - (б) дека по истекот на горенаведените три месеци до исплатата ќе биде исплатена обична камата на горните суми, по стапка еднаква на стапката за позајмица на Европската централна банка за односниот период, плус трипроцентни поени;
6. *Го отфрла* остатокот од барањето на жалителите за правична отштета.

SELMANI AND OTHERS v. THE FORMER YUGOSLAV 35
REPUBLIC OF MACEDONIA – JUDGMENT

Изработено на англиски јазик и поднесено на писмено на 9
февруари 2017, согласно член 77 §§ 2 и 3 од Деловникот на
Судот.

Abel Campos
Секретар

Ledi Bianku
Претседател